

МІНЯТЮРИ.

VII. Промінь.

З початку у нас всяке нове діло трудно приспособити. Народ якось усе дивить ся недовірливо, усе йому пригадуєть ся мабуть крѣпацьке право чи що. Земство наше статечне, спасибі, не послідню пасе: дбає про все, про сиріт, про школи, не хоче упосліджувати себе проти иньших сторін. Чує, як усюди мов бджоли роєм загули і стали піклуватись про темний нарід: про читальні, про садівництво і про ремества. Що як би з усіх боків пролити сьвіт і в нашій країні між народом, щоб не були „сліпі овади“. Дещо і вдалось їм. А то ще земство забажало й „ясля“ учинити для малих діток: ну, ніяк з сим не з'орудувало і покинуло. Дак пан того села в своїй економії сам задумав „ясля“ спорудити.

Проїздом через село Кинашівку спіткав я в гарному убранні, з виразним поглядом, у середню диб козака, мов не нашого побиту. Питаю, де дім учителя Саєнка?

— Ви тутешній?

— Хоч не тутешній, да живу тут уже 18-ий рік; зайшов сюди, заробітки добрі, дак тут і оселив ся на віки. Будівля Саєнкова у першій вулиці у праворуч.

Розбалакались далі.

— У вас, я чув, є „яслі“ для спромоги дітей?

— Спасибі, пан спорудив! З початку діло йшло мляво. Нікому не в догад, про що воно і про яку потребу. Тільки й приносили такі, як салдатка Гапка, ви знаєте. Одній дитині годок, другій — три, а взяла вона жати за сніп десятину жита, да й да-

леченько. Немовлятко на руках, а більшеньке слідом біжить учепившись у спідницю: уже й підбігцем і ходою йшло за матірю, а потім сяде й плаче, кволить ся, що ніженьки болять. Мати радо-б свої ніженьки оддала, і того жаль і того. Що його робити, як зарятувати? А до ниви-ж ще далеко і сонечко підбилось геть! Батька нема... ні хліба, ні до хліба! Розпука бере бідну вдову. „Іди, моя кришечко, іди-ж ніжками, моя комашечко!“ Встало, да й знов опукою сіло на дорозі, болять, болять ніжки. От вона посадить малу дівчинку на дорозі, а плаксуху забере, піднесе до меншої на-пів гона може, а потім знов немовлятко однесе далеченько, а воно і ніжками й ручками перебирає да й покотить ся од шляху, а тим часом друга репетує. Не встигне й сліз їм утерти. І у самої котять ся... А тут іще й тягар за плечима.. Хліб і вода і серп і пелюшки. От уже вдовине горюваннечко!... А пісня каже, думає Гапка:

„Ще вдова не дійшла, а пшениченька зійшла,
Ще вдова не сіла, а пшениченька поспіла!“

Брехня — на думці... Прокинуть ся то до однієї, то до другої дитини — двоє не в силі нести. З такою ношею не багато хліба заробить; а за нудьгою да за скорботою хилить ся — і руки не ймуть діло робити...

От як пан зробив „ясля“, то перва Гапка до учительки однесла своїх дітей, а за нею іще кількох: що дня потроху й прибувало. Так, що для учительки й наняли двох помічниць.

— А діти-ж між собою чи поєднались, побратались, не задирають ся?

— Спершу по вовчому дивились одно на одного, а як обтакувались, стали сьміятъ ся глядя одно проти одного, а потім пхать ся, реготать ся, і роззнайомились. А пана зразу то соромились, то боялись: бо високий-високий! А жартовливий, прикидливий до дітей. Тільки раз приходить і каже дітям:

— Чого ви напижились, неначе сичі? — Одібрав більшеньких дітей да й каже: „Ви будете коти!“ — а на меншеньких: „А ви будете миши!“ Як крикну — каже — „Миши по норах!“ дак ви й ховайтесь за кущі, за цегли, по всіх закутках“. Тоді як крикне: „Миши по норах!“ — Господи, що там піднялось! Пищать, вищать, регіт, аж луна йде од радощів малих сиротятток.

Дуже малим дітям і радісно і весело, і боять ся, думають, що оце їй справді-справдешні коти їх будуть ловить. Иньше заховає головку у запаску няньці і думає, що його зовсім не видно. А пан декотрим розумнійшим котам звелів, щоб не зразу знаходили мишенят, мигає їм, киває, дає їм ознаку, щоб рушали далі, мишенят минали. Дак хоч і бачять, да навмисно голови одвертають; хоч і ногою учепить ся за мишеня, а все не бачить, бо на сторожі стоїть, мов рідний батько, пан той високий-високий і пильнує за радощами діток, і проливає теплий промінь в їх маленькі серця; одігрів їх, одсвіжив мов зівялу рослину. У його широкі думки, а в мишей граєть ся. Думає: може з сих жартів да колись вилюдніють і з них і люди будуть.

І що то за радощі для оттакого кушпиряти, як кіт пробіг мимо його і не примітив! Дразнить його в слід, язик показує, поженеть ся за ним тихцем, а потім назад і головку хоч долонею затулить. І всім утіха, і ми своє дитинство згадаємо. А пан так перегнеть ся над їми, та довго-довго стоїть, ухмиляєть ся і все сьмієть ся. Не знаєм, на кого їй дивитись, і всі ми молоділи і серце чогось умягчило ся, наче од проміння одігріло ся; що їй було смутного на душі, то їй дорослі забули ся.

У пана своїх дітий нема, дак йому цікаво їй любо їми утішати ся, да ще-ж він і в протяг будучини дивить ся. Його мета широка, не тільки захист, годівля як телятам. Тут же в школі їм і їсти варять. Двічі на день. Кулешик, юшку, а малим молоко: двічі на тиждень усім молоко до каші приносять із панової економії, бо під кінець збиралось дїтвори душ на 150. У вечері наробившись матірки приходять із жнив забирать дітий, дак ті ще їй пручають ся, бо „в гурті їй каша їсть ся“, весело їм як ознайомились, найбільше старшенькі, і пана не боять ся, так і пильнують, куди повернеть ся, привертають ся до його.

Уже вдова Гапка і ходу змінила, инакше себе почуває. То плакала як дітий теребила, а тепер жваво ходить і говорить. „От я їй кіпку нажала! Поздоров, Боже, пана, і дітки ситі їй веселі, здорові!“

Приймають у „ясля“ тільки до семи літ. Коли нянька приведе або принесе, то таку приймають і до десяти літ, а коли трьох, то їй до дванацяти. Казати нічого, добре діло зробив пан. Дай Боже йому здоровле за се і учительці за щирі труди!

А Гапка казала нераз: „Дай Боже панови, щоб був здоров як вода, багатий як земля! Щоб йому, Господи, шлях широкий таланом слав ся!“

З розмови страхового агента зложила

Танна Барвінок.

VIII. Адресатка померла.

До поштового віконця підійшла старенька бабуся, не жебрачка, та бідноту так таки видко по ній. Несьміло запитала урядника, чи нема чого для неї.

— Знов нічого! — відповів урядник.

— Се не може бути! — сказала старенька дрожачим голо-
сом. — Для мене мусить бути щось!

Урядник був видко добрий чоловік, бо замість накричати на стару, як се буває звичайно, почав ще шукати в шуфляді і сказав потім спокійно:

— Справді нема нічого!

Старенька покивала якось недовірливо головою і відступила на бік. На її поморщенім лиці відбивав ся душевний біль так, що урядник з милосердя повторив ще раз своє запевненє. Він звер-
нув ся до иньших людей, що ждали на нього, але як усі відійшли, приступила бабуся знов до віконця.

— Не гнівайте ся, пане...

— Але-ж моя старенька, я не можу зробити для вас нічого, хіба пошукати, а се вже я робив два рази!

— Так, дякую вам за се, але що се має бути, що листа нема? Я писала до моєї доньки ще перед місяцем, вона відпові-
дала звичайно зараз, ще й гроші прислала...

По хвильці додала: — Може вона покинула службу?

— То були би їй доручили лист там, де вона пробуває.

— Се не був лист, се була карточка.

— Я можу подивити ся, чи та карточка не прийшла назад.

— Як ваша ласка.

— До кого адресована картка?

— До моєї доньки.

— Мусите подати мені імя і місце побуту.

Старенька сказала, а урядник отворив грубу книжку, де по-
записувані були недоручені та назад повернені листи. Тут стояло